

Силабус
навчального курсу *Українська народна тканина та вбрання*
для аспірантів другого року навчання 2020 — 2021 навчального року

Назва курсу	<i>Українська народна тканина та вбрання.</i>
Адреса викладання курсу	Львів, пр. Свободи, 15, Інститут народознавства НАН України
Відділ, за якою закріплена дисципліна	відділ історичної етнології, відділ етнології сучасності
Галузь знань, шифр та назва спеціальності	03 — гуманітарні науки, 032 — історія та археологія
Викладачі курсу	Никорак Олена Іванівна , доктор мистецтвознавства, професор, провідний науковий співробітник відділу народного мистецтва.
Контактна інформація викладачів	e-mail: o.nykorak@nas.gov.ua
Консультації по курсу відбуваються	щовівторка, 15:00 — 17:00 (пр. Свободи, 15, відділ народного мистецтва (кімната 71).
Сторінка курсу	
Інформація про курс	Курс розроблено таким чином, щоб надати учасникам необхідні знання, щоб опанувати методикку проведення наукових досліджень в галузі <i>історичної етнології</i> . Тому у курсі представлено огляд концепцій еволюції української народної тканина та вбрання, а також методи та інструменти, які потрібні для їх наукового опрацювання.
Коротка анотація курсу	Дисципліна « <i>Українська народна тканина та вбрання</i> » є вибірковою дисципліною зі спеціальності 032 — історія та археологія (спеціалізації «етнологія»), яка викладається в 6 семестрі для аспірантів в обсязі трьох п'яти (5) кредитів (150 годин) (за Європейською Кредитно-Трансферною Системою ECTS).
Мета та цілі курсу	Метою вивчення вибіркової дисципліни « <i>Українська народна тканина та вбрання</i> » є ознайомлення аспірантів з історичним розвитком української народної тканини та вбрання для оволодіння сучасними підходами та інструментами дослідження етнокультурних явищ та процесів. Використовуючи найновіші здобутки української етнології та мистецтвознавства, сформувані у майбутніх дослідників-етнологів знання про традиційно-побутову культуру українського народу, зокрема про народну тканину і вбрання. Розглянути розвиток української народної тканини і вбрання в історичній ретроспективі від князівських часів до першої половини ХХ ст.: особливості матеріалів, які використовувались для ткацтва, ткацькі техніки, основні типологічні групи та художні особливості народних тканин; матеріали для пошиття та оздоблення народного вбрання, варіативність крою натільного, поясного, нагрудного й верхнього жіночого та чоловічого вбрання, багатоманітність поєднання окремих компонентів у комплекси. Встановити загальноукраїнські та локальні особливості українських народних тканин і вбрання; їхнє значення у традиційній обрядовості.

**Література для
вивчення дисципліни**

1. Артюх Л. Ф., Балушок В. Г., Болтарович З. Є. та ін. Поділля: Історико-етнографічне дослідження. К., 1994.
2. Білан М.С., Стельмашук Г.Г. Український стрій. Львів: Вид-во «Фенікс», 2000.
3. Болтарович З. Є., Будзан А. Ф., Гарасимчук Р. П. та ін. Бойківщина: Історико-етнографічне дослідження. К., 1983.
4. Борисенко В., Вишнеvsька Г., Гаврилук Ю. та ін. Холмщина і Підляшшя: Історико-етнографічне дослідження. К., 1997.
5. Булгакова-Ситник Л. Подільська народна вишивка: етнографічний аспект. Кам'янець-Подільський: ПП «Медобори-2006», 2010.
6. Вовк Х. К. Студії з української етнографії та антропології. К., 1995.
7. Врочинська Г. Українські народні жіночі прикраси ХІХ – початку ХХ ст. К.: Родовід, 2008.
8. Горинь Г. Народні шкіряні вироби українців. Витоки, становлення і розвиток традицій. Львів: Інститут народознавства НАН України, 2016.
9. Жук А.К. Сучасні українські художні тканини. К.: Наукова думка, 1985.
10. Захарчук-Чугай Р. В. Народне декоративне мистецтво Українського Полісся. Чорнобильщина. Львів, 2007.
11. Захарчук-Чугай Р.В. Українська народна вишивка. Західні області УРСР. К.: Наукова думка, 1988.
12. Історія декоративного мистецтва України. Київ: Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Т. Рильського, Том 1—4, 2006—2010.
13. Кара-Васильєва Т.В. Історія української вишивки. К.: Мистецтво, 2008.
14. Кульчицька О. Народний одяг західних областей України (зі збірки Національного музею у Львові імені Андрія Шептицького. Альбом-каталог. Львів: Априорі, 2018.
15. Лемківщина: Історико-етнографічне дослідження. У 2-х т. Львів, 1999. Т. 1: Матеріальна культура; 2002. Т. 2: Духовна культура.
16. Матейко К. Український народний одяг. Київ: Наукова думка, 1977.
17. Матейко К. Український народний одяг. Етнографічний словник. К.: Наукова думка, 1996.
18. Никорак О.І. Українська народна тканина ХІХ — ХХ ст.: типологія, локалізація, художні особливості. Ч. 1. Інтер'єрні тканини (за матеріалами західних областей України). Львів: Інститут народознавства НАН України, 2004.
19. Никорак О.І. Сучасні художні тканини Українських Карпат. К.: Наук. Думка, 1988.
20. Ніколаєва Т. Український костюм. Надія на ренесанс. К.: Дніпро, 2005.
21. Полісся України. Матеріали історико-етнографічного дослідження. Львів, 1997. Вип. 1: Київське Полісся. 1994.
22. Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження. — Львів, 2003. Вип. 3: У межиріччі Ужа і Тетерева. 1996.
23. Полісся України: матеріали історико-етнографічного дослідження. Львів, 1999. Вип. 2: Овруччина. 1995.
24. Сидорович С. Художня тканина західних областей УРСР. К.: Наукова думка, 1979.
25. Стельмашук Г.Г. Українські народні головні убори. Львів: Априорі, 2013.
26. Стельмашук Г.Г. Українське народне вбрання. Львів: Априорі, 2013.
27. Федорчук О. Українські народні прикраси з бісеру. Л.: Свічадо, 2007.

	<p>28. Шевченко Є. Українська народна тканина: словник народної термінології. К.: Артанія, 1999.</p> <p>29. Щербань А. Прядіння і ткацтво у населення Лівобережного Лісостепу України VII — початку III століття до н.е. (за глиняними виробами). Київ: Молодь, 2007.</p>
Тривалість курсу	150 год.
Обсяг курсу	50 годин аудиторних занять. З них 26 годин лекцій, 24 години практичних занять та 100 годин самостійної роботи

<p>Очікувані результати навчання</p>	<p>Вимоги до знань та вмінь. Аспірант повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - історію розвитку української народної тканини та вбрання, основні аспекти їхнього історико-етнологічного дослідження; - локальні особливості традиційних тканин та одягу українського народу; - основні матеріали для ткацтва, пошиття й оздоблення народного вбрання; - найбільш поширені ткацькі техніки; - особливості народного крою; - значення тканини і вбрання в традиційній обрядовості. <p><i>Зміст понять:</i> матеріал, техніка, типи виробів відповідного до їхнього призначення, компоненти жіночого та чоловічого ансамблю вбрання, доповнення до вбрання, локальні особливості народної тканини та вбрання.</p> <p>Вміти:</p> <ul style="list-style-type: none"> - розпізнати матеріали для виготовлення народних тканин, пошиття й декору народного одягу; - визначити особливості декорування народної тканини та вбрання; - диференціювати народну тканину й вбрання українців за існуючим історико-етнографічним поділом України; - залучати до дослідження різноманітні джерела з порубіжних дисциплін (археологічні, історичні, літописні, іконографічні, етнографічні, мистецтвознавчі).
<p>Ключові слова</p>	<p>Етнологія, народне мистецтво, народна тканина, народне вбрання, матеріал, техніка, крій, декор, орнамент, обрядовість.</p>
<p>Формат курсу</p>	<p>Очний</p>
<p></p>	<p>Проведення лекцій, практичних занять та консультації для кращого розуміння тем.</p>
<p>Теми</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вступ до дисципліни. 2. Тканина та вбрання часів Київської Русі. 3. Українська народна тканина й вбрання XVI — XVIII ст. 4. Матеріали для виготовлення, техніки та основні типологічні групи тканин 5. Особливості виготовлення народного вбрання. 6. Народна тканина й вбрання Слобожанщини та Півдня України. 7. Народна тканина й вбрання Східного, Центрального та Західного Полісся. 8. Народна тканина й вбрання Наддніпрянщини, Східного, Центрального та Західного Поділля. 9. Народна тканина й вбрання Покуття та Гуцульщини. 10. Народна тканина й вбрання Бойківщини, низинних районів Закарпаття та Лемківщини. 11. Народна тканина й вбрання Опілля та Підгір'я. 12. Традиційна тканина у звичаях і обрядах. 13. Традиційне вбрання у звичаях й обрядах.
<p>Підсумковий контроль, форма</p>	<p>Іспит усний</p>

Пререквізити	Для вивчення курсу студенти потребують базових знань з дисциплін: <i>Етнологія України, Історія господарських занять і матеріальної культури українців, Методика польових етнографічних досліджень, Історико-етнографічне районування України, Етнологія слов'янських народів Карпато-Балтського регіону, Історія народної культури українців: карпатська традиція, Традиційна духовна культура українців Карпат, Джерелознавство</i> , достатніх для сприйняття категоріального апарату навчального курсу «Українська народна тканина та вбрання».
Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу	Виклад навчальної дисципліни відбуватиметься в формі лекцій і практичних занять. Аудиторне навчання поєднуватиметься з візуальним унаочненням об'єкту вивчення в формі екскурсій в Музей етнографії та художнього промислу НАН України (Львів, пл. Ринок, 10), де аспіранти матимуть змогу ознайомитися з оригінальними пам'ятками народної тканина та вбрання, що сприятиме кращому засвоєнню матеріалу.
Необхідне обладнання	
Критерії оцінювання (окремо для кожного виду навчальної діяльності)	Оцінювання проводиться за 100-бальною шкалою. Бали нараховуються за наступним співвідношенням: <ul style="list-style-type: none"> • практичні: 50% семестрової оцінки; максимальна кількість балів — 50; • іспит: 50% семестрової оцінки; максимальна кількість балів — 50. Підсумкова максимальна кількість балів — 100. <p>Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі аспіранти відвідають усі лекції і практичні заняття курсу. Аспіранти мають інформувати викладача про неможливість відвідати заняття. У будь-якому випадку студенти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів робіт, передбачених курсом. Література. Уся література, яку аспіранти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Аспіранти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих.</p>
	Політика виставлення балів. Враховуються бали набрані на практичних заняттях. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність студента під час практичних занять; недопускаються пропуски та запізнення на заняття; користування мобільним телефоном, планшетом чи іншими мобільними пристроями під час занять в цілях, не пов'язаних із навчанням; списування та плагіат; несвоєчасне виконання поставленого завдання і т. ін. <p>Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються.</p>

<p>Питання до екзамену.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Основні джерела вивчення української народної тканини та вбрання. 2. Ткацтво в Україні княжої доби. 3. Характерні особливості вбрання часів Київської Русі. 4. Народне та цехове ткацтво XVI — XVIII ст. 5. Одяг міщан і козацької старшини в XVI — XVIII ст. 6. Основні матеріали та техніки виготовлення українських народних тканин. 7. Функції народних тканих виробів. 8. Типологія тканин для одягу та інтер'єру. 9. Особливості крою народного жіночого та чоловічого одягу. 10. Характерні особливості жіночого та чоловічого натільного одягу. 11. З'ємні нашійні прикраси в комплексі українського народного вбрання. 12. Жіночі та дівочі головні убори. 13. Весільні головні убори: матеріали, варіативність, символіка. 14. Народна тканина Слобожанщини: загальна характеристика. 15. Основні компоненти комплексу слобожанського вбрання. 16. Народна тканина Полісся: загальна характеристика. 17. Особливості оздоблення поліських рушників. 18. Основні компоненти комплексу поліського вбрання. 19. Народна тканина Наддніпрянщини: загальна характеристика. 20. Основні компоненти комплексу наддніпрянського вбрання. 21. Народна тканина Поділля: загальна характеристика. 22. Подільський килим: орнамент, колорит. 23. Основні компоненти комплексу подільського вбрання. 24. Народна тканина Покуття: загальна характеристика. 25. Основні компоненти комплексу покутського вбрання. 26. Жіночі головні убори Покуття. 27. Народна тканина Гуцульщини: загальна характеристика. 28. Гуцульські тканини для одягу. 29. Гуцульські тканини для інтер'єру. 30. Основні компоненти комплексу гуцульського вбрання. 31. Варіативність оздоблення гуцульських сорочок. 32. Народна тканина Бойківщини та Лемківщини: загальна характеристика. 33. Основні компоненти комплексу бойківського вбрання. 34. Основні компоненти комплексу лемківського вбрання. 35. Народна тканина Опілля та Підгір'я: загальна характеристика. 36. Основні компоненти комплексу опільського вбрання. 37. Тканини і ткани вироби як ритуальні обереги. 38. Семантика тканини у будівництві та інтер'єрі житла. 39. Тканини у весільній і родильній обрядовості українців. 40. Тканини в поховальних і поминальних обрядах. 41. Семантика головних уборів українців. 42. Компоненти вбрання у звичаях і обрядах.
<p>Опитування</p>	<p>Анкету-оцінку з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу.</p>